

Odontologisk vårdriktlinje för barn och ungdomar med cerebral pares

Cerebral pares är en benämning på flera olika motoriska avvikelser som beror på skada eller funktionshinder i en omogen hjärna. Skadan inträffar under fosterlivet, under förlossning eller före två års ålder. Incidensen i de nordiska länderna är 3:1000 födda barn.

Cerebral pares indelas i tre huvudgrupper

- Spastiska: förhöjd muskelspänning
- Ataktiska: balans- och samordningsrubbningar
- Dyskinetiska: abnorma rörelser

Barnet kan ha flera olika funktionsstörningar och svårighetsgraden varierar. Kroppens rörelser, ställningar och balans är ofta förändrade. Synskador, hörselskador, epilepsi, ätsvårigheter, urinvägsbesvär, hydrocefalus, perceptionsstörning, svårigheter att tala och göra sig förstådd är andra vanliga funktionsstörningar hos barn med cerebral pares. Cirka 25 procent har utvecklingsstörning.

Omhändertagande

Barnen ska skolas in till tandvård efter sina egna förutsättningar. Om barnet sitter bekvämt i behandlingsstolen med hjälp av kuddar minskar spasticiteten. Bildstöd och lustgassedering kan också vara till god hjälp. Lustgassedering minskar muskelspänningen och spasticiteten, vilket underlättar för både barnen och behandlaren. Tandbehandling under narkos/YIA är ibland nödvändigt. YIA fungerar dock inte alltid så bra vid tonusväxling, när muskelspänning varierar.

Oral överkänslighet/nedsatt oral motorik

Dregling kan bero på kombinationer av öppen mun med ofullständig läppslutning, nedsatt sväljningsförmåga, nedsatt oral känsel, överaktivitet i haka och munbotten samt ogynnsam kroppsposition. Ökad salivering kan vara kroppens sätt att rensa strupen från regurgiterat maginnehåll. Medicinering med antikolinergika kan prövas i samråd med behandlande läkare för att minska salivmängden. Tandvården ska samarbeta med logoped och stödja föräldrarna i de oralmotoriska insatserna.

Svampinfektion

Barn med cerebral pares kan uppvisa undernäring och drabbas då lättare av oral svampinfektion. Bristande självrengöring av munhålan och smal och hög gom ökar risken för kandidainfektion. Information och instruktion i att rengöra gomslemhinnan bör ges till vårdnadshavare. Vid behov kan klorhexidin användas.

Etablerad svampinfektion kan behandlas exempelvis med nystatin, flukonazol eller licenspreparatet mikonazol.

Karies

Barn med cerebral pares har ökad kariesrisk och mineraliseringsdefekter förekommer. Nedsatt oralmotorik leder till minskad självrengörning, ökad måltidslängd och munandning. Barnen måste ofta äta passerad mat som har lång oral clearance. Barn med spasticitet behöver mer energirik föda och behöver äta oftare. Biverkningar av medicinering kan öka risken ytterligare. Informera föräldrar om vikten av god munhygien och goda kostvanor samt erbjud ökat profylaxomhändertagande med fluortillägg.

Gingivala förhållanden

Barn med cerebral pares har ökad prevalens av parodontal sjukdom. De har mycket plack och ökad salivstensbildning, vilket orsakas av nedsatt självrengörning av munhålan och munandning. Epilepsimediciner och spasmolytika kan leda till gingival hyperplasi. En etablerad god munhygien innan medicineringsstart minskar risken.

Bettavvikelse

Malokklusioner är vanliga. Barn med cerebral pares uppvisar ofta frontalt öppet bett, postnormal sagittal relation med stor horisontell överbitning och tendens till försenad eruption av permanenta överkäkshörntänder och molarer. Detta bör uppmärksammas och konsultation med ortodontist ska ske vid behov. Med fördel kan dessa barn behandlas interceptivt.

Tandslitage

Attrition är vanligt. Detta kan vara svårt att behandla då rörelserna inte är frivilliga och att många barn inte tolererar intraoral mjukplastskena. Information och ställningstagande till behandling med mjukplastskena bör dock göras, eftersom en väl utformad mjukplastskena i underkäken kan fungera bra. I attritionsfall bör denna göras extra tjock. Esofageal reflux leder till ökad risk för erosionsskador. Vid samtidig bruxism ökar risken för tandslitage ytterligare. Information till patient och vårdnadshavare, ökat profylaxomhändertagande och information till behandlande läkare bör ges vid kliniska tecken på dental erosion.

Ytterligare information om cerebral pares

Ytterligare information om cerebral pares finns på 1177 vårdguiden:

<http://www.1177.se/Jonkopings-lan/Fakta-och-rad/Sjukdomar/Cerebral-pares---CP/>